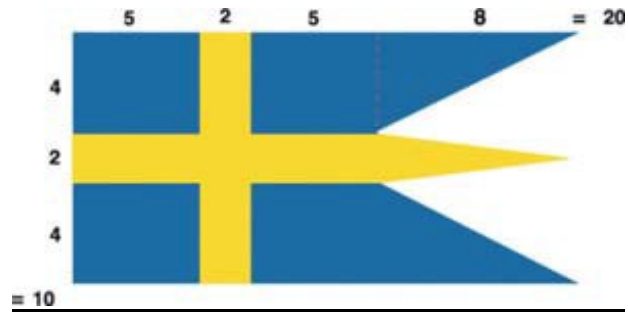

SWEDEC nya fana spikas på Armémuseum 2017-04-06

SWEDEC nya fana 2017

Örlogsflagga

SWEDEC (Swedish EOD and Demining Centre) är Sveriges kompetenscentrum för nationella och internationella uppgifter inom ammunitions- och minröjning.

SWEDEC arbetar både i militär och humanitär verksamhet, med fokus på utbildning, utveckling och operativt stöd.

SWEDEC bidrar till ökad säkerhet och effektivitet genom att med hög kvalitet leverera korrekt information och utbildning. SWEDEC ger både tekniskt och praktiskt stöd inom ammunitions- och minröjningsområdet. Centrumet samordnar och driver materiel- och metodutveckling inom ammunitions- och minröjningsverksamhet (EOC) framåt. Personalens spetskompetens kompletteras av samarbete med internationella experter och humanitära organisationer. En stor del av SWEDEC arbetar med utbildning och erbjuder en rad olika kurser riktat både till militär och civil verksamhet.

SWEDEC stödjer framförallt Försvarsmakten men även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och polisen.

Utbildningsstödenheten arbetar med att ta fram hotbildsunderlag och insatsunderlag för ammunitions- och minröjningsverksamhet. SWEDEC jobbar också med innehållet i utbildningar för säkerhetsgenomgångar avsett för minor, oexploderad ammunition (OXA) och Improvised Explosive Device (IED), hemmagjorda bomber. SWEDEC deltar också vid förebereelser av nya insatser och vid uppföljning av genomförda insatser.

SWEDEC har hittills fört en tretungad svensk fana men har nu genom HKV beslut 2015-08-25 bet. FM2014:9709:5 fått en egen fana grundat på det heraldiska vapnet (se nedan).

Blasonering:

I fält av guld en svart lågande granat, från vilken fyra röda blixtar utgår, och därutöver en blå ginstam belagd med tre bjälkvis ställda öppna kronor av guld.

Bruket att föra fälttecken är av gammalt datum

Fälttecknens uppgift var att visa var ett visst förband befann sig under strid. Vid infanteriets enhet, fänikan, fördes fälttecken med samma benämning, medan fälttecknet för kavalleriets enheter benämndes fana. Under 1600-talet förminskades dukarna och fick i allt väsentligt det utseende de har idag. De kom vid infanteriet att benämnas fana och vid kavalleriet standar. Dragonerna, som ursprungligen var infanteri som förflyttades uppsatt men stred till fots, förde tvåtungade dukar som benämndes dragonfana eller dragonstandar. Den förra beteckningen kom att fastställas i Sverige. Fälttecknen har (dock först från 1844) i en del fall försetts med namn på de fältslag som det militära förbandet med framgång deltagit i.

Soldaterna var med faneden knutna till sitt fälttecken. Om detta förlorades till fienden kunde kompaniets lojalitet ifrågasättas. Fälttecknen överlämnades under ceremoniella former till förbandet, varvid faneden svors.

Fanor och standar har ofta förvarats i kyrkor när de inte var i användning vid truppförbanden. Under indelningsverkets dagar då utbildning och övningar förekom vid olika övningsplatser kunde fanan förvaras vid lägervakten. Efter kaserneringen, dvs. då förbanden flyttade in i kaserner, har den vanligaste förvaringsplatsen varit förbands- eller skolchefens (motsv.) tjänsterum.

Bakgrund till spikningen av fälttecken

På 15- och 1600-talen hade varje kompani eller skvadron sin egen fana eller standar, som levererades till förbandet. Varje soldat i kompaniet/skvadronen slog sedan i en egen spik för att fästa fanduken vid stängen. På så sätt hade alla förbundet sig rent fysiskt att följa sitt fälttecken i döden. Denna sed försvann gradvis i Sverige under 1700-talet.

På 1600-talet levererades fanduken till förbandet, där chefen på plats under högtidliga former spikade på duken på fanstången.

Traditionen återupptogs dock i senare tid (2007) när kommandotecknet var klart för den operative chefen inom EU (då denne var svensk officer). Ceremonin blev så uppskattad, att spikning av fälttecken därefter blev en tradition *före* det högtidliga överlämnandet på förbandet. Ceremonin genomförs normalt på Armémuseum, men kan äga rum på andra ställen om det är mera praktiskt. Om den sker på Armémuseum inleds eller avslutas ceremonin normalt med en kort visning av Armémuseums imponerande trofésamling. Förbandet representeras av förbandschef och närmast underlydande närvarande, normalt c:a 10-12 personer.

Vid spikningen ligger fälttecknet utbrett på ett bord. De korta mässingsspikar (tännlikor), som fäster fanan/flaggan/standaret vid stängen, är då del halvt islagna. Platsvärden bjuder på förfriskningar, tal hålls av mottagande förbandschef samt av representanter för tillverkaren (som regel Armémuseum och Handarbetets Vänner) och Försvarets traditionsnämnd. Därefter går förbandsrepresentanterna fram och slår i var sin tännlika.

Musikensemble eller signalgivare kan med fördel medverka för samlingsmusik och signaler (t.ex. lystringssignal och förbandets egen signal) under själva spikandet.

Förbandet brukar ha med sig inforepresentant och fotograf och dokumentera det hela, bl.a. på sin hemsida och i bästa fall även få lokalmedia att uppmärksamma det.

Fana och flagga –begrepp och kort historik

Fälttecken är samlingsbenämningen på ett officiellt tecken, som i ceremoniella sammanhang förs på stång till fot, till häst eller på/i fordon framför ett förband.

Fälttecken indelas i fanor, standar, dragonfanor, tretungad svensk fana och tretungad svensk flagga (inom flottan benämns tretungad svensk fana för flagga) samt kommandotecken. Fanduken liksom den

tretungade flaggan tillverkas av ett lager natursiden medan standarduk och duk till dragonfana tillverkas av två lager natursiden.

Fälttecknet är förbandets (organisationsenhetens) främsta symbol och ett tecken på sambandet mellan olika generationer vid förbandet samt ska påminna om sambandet mellan förband och bygd och minnet av tidigare fältslag.

Försvarmaktens förband tilldelas nytt fälttecken när de t ex har ny- eller omorganiserats eller när det gamla fälttecknet blivit utslitet.

Nytt fälttecken överlämnas av H.M. Konungen eller på dennes uppdrag av annan kunglig person med genomförd militär utbildning. Om detta inte är möjligt kan fälttecknet överlämnas av överbefälhavaren eller av den general eller flaggman som denne utser.

När det nya fälttecknet levererats till Armémuseum, och innan den högtidliga överlämningen, sker från 2007 en *spikningsceremoni på Armémuseum*.

Begreppet fana och flagga kan förväxlas. En flagga hissas och halas ner på en (fast och monterad) flaggstång medan en fana/standar/kommandotecken är permanent fäst vid en stång (fanstång), som bärs och förs av en fanförare. Inom flottan benämns, som nämnts ovan, fanan för flagga.

Den tretungade flaggan används (hissas) som örlogsflagga av Försvarmakten på eller i anslutning till Försvarmaktens byggnader samt, enligt föreskrift som regeringen bestämmer, av andra myndigheter som bedriver militär verksamhet eller har militär anknytning, såsom Försvarets materielverk (FMV), Försvarets radioanstalt (FRA) och Statens försvarshistoriska museer (SFHM). Marinens fartyg och båtar för örlogsflagga.

När en sådan flagga är befälstecken, markeras detta genom en särskild beteckning i övre inre fältet.

Kungliga slotten flaggar med *kunglig flagga*, vilken är en tretungad flagga försedd med stora eller lilla riksvapnet i det gula korsets mitt.

Svensk tretungad *fana* att föras i ceremoniella sammanhang används normalt oftast av enheter, som inte har specifik knytning till försvarsgren/motsv.

Därför förs den t.ex. vid

- Försvarmaktens logistik (FMLOG), vissa centrum och skolor, krigsförband vid insats utom riket, hemvärnsförband (om de inte för f.d. landskapsregementes fana som bataljonsfana) och högvakterna vid Stockholms och Drottningholms slott samt
- (benämnd som flagga) vid flottans förband, sjöstridsskolan och marina krigsförband vid insats utanför riket.

Trenden är att enheter i stället önskar få en fana grundad på det heraldiska vapnet för sitt förband/enhet.

Befälstecken och för identifiering av en viss härförare har gamla anor och fanns i Sverige redan på medeltiden. Ännu Gustav II Adolf förde ett särskilt fältbanér. I Sverige återupptogs användning av befälstecken inom armén i början av 1900- talet i form av kommandoflaggor. Numera förs kommandotecken av överbefälhavaren, chefen för operativa insatsledningen, cheferna för armé, marin och flygtaktiska staberna samt av chefen för stridsgrupp uppsatt som EU:s snabbinsatsstyrka. Särskilt tecken förs av försvarsministern (endast ombord på örlogsfartyg). Inom armén återskapades kommandoflaggor/kommandotecken omkring sekelskiftet 1900. Kommandotecken är personliga och kan inte användas av tjänsteförrättande eller ersättande chef. De ska vid ny befattningshavares tillträde personligen överlämnas till denne av företrädaren.

Fälttecknen beskrivs, förs, hanteras och förvaras enligt Försvarmaktens ceremonibestämmelser (Instruktion för Försvarmakten, Ceremonier 2010 CerI FM 2010, HKV 2010-12-21 bet. 09 831:69672).

Där finns också **bestämmelser för högtidligt överlämnande** av ett nytt fälttecken.

<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/ceremonibestammelser/hkv-2010-12-21-09-831.69672-bilaga-1-cerifm.pdf>

Klädsel m.m. i paradsammanhang framgår av Försvarmaktens ”Reglemente Uniformsbestämmelser 2015 (Unibest FM 2015):

<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/reglementen/unibest-fm-2015.pdf>

Se även Försvarets traditionsnämnds publikationer i Statens Förvarshistoriska museers hemsida <http://www.sfhm.se/verksamhet/forsvarets-traditionsnamnd/>

Framtagande av fälttecken och tillverkningsteknik

Statens förvarshistoriska museer (SFHM) genomför på uppdrag av Högkvarteret anskaffning av Försvarmaktens fälttecken med Armémuseum som leverantör. Framtagandet av modellritning sker därvid i samråd med Statsheraldikern, Försvarets traditionsnämnd och berörd organisationsenhet och fastställs av Högkvarteret.

Huvuddelen av fälttecknen broderas normalt för hand medan den tretungade fanan eller flaggan sys på maskin. Numera används Handarbetets Vänner som underleverantör för broderade fälttecken och Flaggfabriken i Åkersberga för maskinsömnad. Materialet är fansiden av hög kvalitet.

Vid sidan om ordinarie fälttecken framställs som regel ersättningsfälttecken, även kallade allvädersfälttecken. De framställs i enklare utförande och brukas vid dåligt väder (regn och stark blåst). De ordinarie (och mera dyrbara) fälttecknen ska alltså brukas med omdöme för att undvika onödig förslitning.

Olika tillverkningsteknik har använts genom tiderna. Under 1600-talet var det vanligast med målade motiv på fanorna men från 1730-talet har brodering varit förhärskande med ett kort avbrott under Oscar II:s regering. I dag är de ofta utförda i en kombination av intarsia och broderi (se följande produktionsrapport).

Fana och flagga –begrepp och kort historik

Fälttecken är samlingsbenämningen på ett officiellt tecken, som i ceremoniella sammanhang förs på stång till fots, till häst eller på/i fordon framför ett förband.

Fälttecken indelas i fanor, standar, dragonfanor, tretungad svensk fana och tretungad svensk flagga (inom flottan benämns tretungad svensk fana för flagga) samt kommandotecken. Fanduken liksom den tretungade flaggan som fanduk tillverkas av ett lager natursiden medan standarduk och duk till dragonfana tillverkas av två lager natursiden.

Fälttecknet är förbandets (organisationsenhetens) främsta symbol och ett tecken på sambandet mellan olika generationer vid förbandet samt ska påminna om sambandet mellan förband och bygd och minnet av tidigare fältslag.

Försvarmaktens förband tilldelas nytt fälttecken när de t ex har ny- eller omorganiserats eller när det gamla fälttecknet blivit utslitet.

Nytt fälttecken överlämnas av H.M. Konungen eller på dennes uppdrag av annan kunglig person med genomförd militär utbildning. Om detta inte är möjligt kan fälttecknet överlämnas av överbefälhavaren eller av den general eller flaggman som denne utser.

När det nya fälttecknet levererats till Armémuseum, och innan den högtidliga överlämningen, sker en *spikningsceremoni på Armémuseum* (se nedan).

Begreppet fana och flagga kan förväxlas. En flagga hissas och halas ner på en (fast och monterad) flaggstång medan en fana/standar/kommandotecken är permanent fäst vid en stång (fanstång), som bärs och förs av en fanförare. Inom flottan benämns, som nämnts ovan, fanan för flagga.

Den tretungade flaggan används (hissas) som örlogsflagga av Försvarmakten på eller i anslutning till Försvarmaktens byggnader samt, enligt föreskrift som regeringen bestämmer, av andra myndigheter som bedriver militär verksamhet eller har militär anknytning, såsom Försvarets materielverk (FMV), Försvarets radioanstalt (FRA) och Statens försvarshistoriska museer (SFHM). Marinens fartyg och båtar för örlogsflagga.

När en sådan flagga är befälstecken, markeras detta genom en särskild beteckning i övre inre fältet.

Kungliga slotten flaggar med *kunglig flagga*, vilken är en tretungad flagga försedd med stora eller lilla riksvapnet i det gula korsets mitt. Den kungliga flaggan är även befälstecken på marinens fartyg och kan undantagsvis även vara utan riksvapen.

Svensk tretungad *fana* att föras i ceremoniella sammanhang används normalt oftast av enheter, som inte har specifik knytning till försvarsgren/motsv.

Därför förs den t.ex. vid

- Försvarmaktens logistik (FMLOG), vissa centrum och skolor, krigsförband vid insats utom riket, hemvärnsförband (om de inte för f.d. landskapsregementes fana som bataljonsfana) och högvakten på Stockholms och Drottningholms slott samt
- (benämnd som flagga) vid flottans förband, sjöstridsskolan och marina krigsförband vid insats utanför riket.

Trenden är att enheter i stället önskar få en fana grundad på det heraldiska vapnet för sitt förband/enhet.

Kommandotecken

Befälstecken för identifiering av en viss härförare har gamla anor och fanns i Sverige redan på medeltiden. Ännu Gustav II Adolf förde ett särskilt fältbanér. I Sverige återupptogs användning av befälstecken inom armén under 1900- talet i form av kommandoflaggor.

Numera förs kommandotecken av överbefälhavaren, chefen för operativa insatsledningen, cheferna för armé, marin och flygtaktiska staberna samt av chefen för stridsgrupp uppsatt som EU:s snabbinsatsstyrka. Särskilt tecken förs av försvarsministern (endast ombord på örlogsfartyg). Inom armén återskapades kommandoflaggor/kommandotecken omkring sekelskiftet 1900.

Kommandotecken är personliga och kan inte användas av tjänsteförrättande eller ersättande chefen. De ska vid ny befattningshavares tillträde personligen överlämnas till denne av företrädaren.

Beskrivning, förande och hanterande av fälttecken (länkar)

Fälttecknen beskrivs, förs, hanteras och förvaras enligt Försvarmaktens ceremonibestämmelser (Instruktion för Försvarmakten, Ceremonier 2010 CerI FM 2010, HKV 2010-12-21 bet. 09 831:69672).

Där finns också bestämmelser för högtidligt överlämnande av ett nytt fälttecken.

<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/ceremonibestammelser/hkv-2010-12-21-09-831.69672-bilaga-1-cerifm.pdf>

Klädsel m.m. i paradsammanhang framgår av Försvarmaktens ”Reglemente Uniformsbestämmelser 2015 (Unibest FM 2015):

<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/reglementen/unibest-fm-2015.pdf>

Se även i sammanhanget Försvarets traditionsnämnds publikationer i Statens Förvarshistoriska museers hemsida <http://www.sfhm.se/verksamhet/forsvarets-traditionsnamnd/>

Bruket att föra fälttecken är av gammalt datum

Deras uppgift var att visa var ett visst förband befann sig under strid. Vid infanteriets enhet, fänikan, fördes fälttecken med samma benämning, medan fälttecknet för kavalleriets enheter benämndes fana. Under 1600-talet förminskades dukarna och fick i allt väsentligt det utseende de har idag. De kom vid infanteriet att benämnas fana och vid kavalleriet standar. Dragonerna, som ursprungligen var infanteri som förflyttades uppsatt men stred till fots, förde tvåtungade dukar som benämndes dragonfana eller dragonstandar. Den förra beteckningen kom att fastställas i Sverige. Fälttecknen har (dock först från 1844) i en del fall försetts med namn på de fältslag som det militära förbandet med framgång deltagit i.

Soldaterna var med faneden knutna till sitt fälttecken. Om detta förlorades till fienden kunde kompaniets lojalitet ifrågasättas. Fälttecknen överlämnades under ceremoniella former till förbandet, varvid faneden svors.

Fanor och standar har ofta förvarats i kyrkor när de inte var i användning vid truppförbanden. Under indelningsverkets dagar då utbildning och övningar förekom vid olika övningsplatser kunde fanan förvaras vid lägervakten. Efter kasereringen, dvs. då förbanden flyttade in i kaserner, har den vanligaste förvaringsplatsen varit förbands- eller skolchefens (motsv.) tjänsterum.

Framtagande av fälttecken och tillverkningsteknik

Statens förvarshistoriska museer (SFHM) genomför på uppdrag av Högkvarteret anskaffning av Försvarmaktens fälttecken med Armémuseum som leverantör. Framtagandet av modellritning sker därvid i samråd med Statsheraldikern, Försvarets traditionsnämnd och berörd organisationsenhet och fastställs av Högkvarteret.

Fälttecknen broderas normalt för hand medan den tretungade fanan eller flaggan är maskinsydd. Numera används Handarbetets Vänner som underleverantör för broderade fälttecken och Flaggfabriken i Åkersberga för maskinsömnad. Materialet är fansiden av hög kvalitet.

Vid sidan om ordinarie fälttecken framställs som regel ersättningsfälttecken, även kallade allvädersfälttecken. De framställs i enklare utförande och brukas vid dåligt väder (regn och stark blåst). De ordinarie (och mera dyrbara) fälttecknen ska alltså brukas med omdöme för att undvika onödig förslitning.

Olika tillverkningsteknik har använts genom tiderna. Under 1600-talet var det vanligast med målade motiv på fanorna men från 1730-talet har brodering varit förhärskande med ett kort avbrott under Oscar II:s regering. I dag är de ofta utförda i en kombination av intarsia och broderi (se produktionsrapporten på sidan 5-6).

Spikning av fälttecken på Armémuseum

På 15- och 1600-talen hade varje kompani eller skvadron sin egen fana eller standar. Då levererades fanduken till förbandet, där varje soldat i kompaniet/skvadronen slog i en egen spik för att fästa fanduken vid stängen. På så sätt hade alla förbundet sig rent fysiskt att följa sitt fälttecken i döden. Denna sed försvann gradvis i Sverige under 1700-talet.

Traditionen återupptogs dock i senare tid under 2007 när kommandotecknet var klart för den operative chefen inom EU (då denne var svensk officer). Ceremonin blev så uppskattad, att fän-/flagg-/standarspikningen numera således kan betraktas som tradition före det högtidliga överlämnandet på förbandet. Ceremonin genomförs normalt på Armémuseum, men kan äga rum på andra ställen om det är mera praktiskt. Om det är på Armémuseum inleds eller avslutas ceremonin normalt med en kort visning av Armémuseums imponerande trofésamling. Förbandet representeras av förbandschef och närmast underlydande närvarande, normalt c:a 10-12 personer.

Vid spikningen ligger fälttecknet utbrett på ett bord. De korta mässingsspikar, som fäster fanan/flaggan/standaret vid stängen, är då till viss del halvt islagna. Platsvärden bjuder på förfriskningar, tal hålls av mottagande förbandschef samt av representanter för tillverkaren (som regel Armémuseum och Handarbetets Vänner) och Försvarets traditionsnämnd. Därefter går förbandsrepresentanterna fram och slår i var sin tännlika.

Musikensemble eller signalgivare kan med fördel medverka för samlingsmusik och signaler (t.ex. lystringssignal och förbandets egen signal under själva spikandet).

Förbandet brukar ha med sig införeträdare och fotograf och dokumentera det hela, bl.a. på sin hemsida och i bästa fall även få lokalmedia att uppmärksamma det.

Hittills (t.o.m. 2016) har följande förband spikat sina fälttecken på Armémuseum: Trängregementet 2007, Nordic Battle Group (NBG) och Helikopterflottiljen 2008, Ledningsregementet, Sjöstridsskolan (SSS), Försvarmaktens HR Centrum (FM HR C), FMTM och UndSäkC 2009, P 7 2011, Särskilda operationsgruppen (SOG) 2012, Livgardets standar 2013, F 21, Specialförbandsledningen och FMLOG 2014, Markstridsskolan (MSS) och Amf 1 2015, Livgardets fana och (nu senast) UndSäkC 2016.

Produktionsrapport och bilder från tillverkningen av SWEDEC nya fana 2016

(Se även bilder från tidigare fanspikningar på sista sidorna)

Utförd av Handarbetets Vänner Ateljé

Konstbrodöserna som har broderat är Ea Montelius och Viola Edin. Förarbetet och monteringen gjordes av Anna Eriksson, Ea Montelius, Jenny Larsson och Viola Edin.

Konstnär är Henrik Dahlström.

Teknik och utförande

Bottentyget är av sidenkypert och broderitråden är av silke. Mönsterformerna har träcklats upp för hand som underlag för broderiet.

Fanan består av ett enda tyglager. Det blå, gula, röda och svarta sidenet är sammanfogat med intarsiateknik. Plattsömmar döljer sammanfogningarna och gör fanans åt- och frånsida liksidiga.

Fanan har utförts i två delar, den delen med blått bottentyg för sig och den delen med gult bottentyg för sig. Ett av de sista momenten var att sy ihop de båda delarna med en fällsöm.

Innerlågan och blänket i kulan är sytt helt i schattersöm och består enbart av stygn.

Fanan är handfällad och har förstärkningar i över- och nederkant mot stängen och är märkt med symbolen för HV ateljé, brodösernas initialer samt årtal. Arbetstiden är ca 910 timmar och utfördes mellan mars 2016 och december 2016.

Bilder från tillverkningen av SWEDEC fana

Viola broderar kronorna med plattsöm.

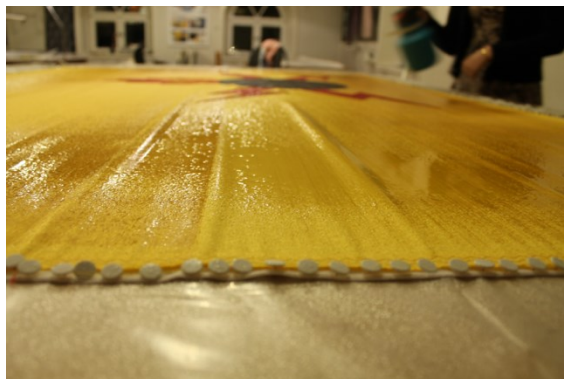
En del av broderiet är färdigt och rullas då in i broderiramen

*Tyget spänns hårt i broderiramen.
Det är viktigt att tyget får en jämn spänning.*

Ea broderar blixterna. Så mycket som möjligt av arbetet skyddas med tyg.

När allt broderi är klart våtspänns fanan för att bli helt rak och slät.

Se följande bilder från tidigare fanspikningar:

Helikopterflottiljens fanspikning 2008:

Livgardets standarspikning 2013:

F 21 fanspikning 2014:

Amfibieregementets fanspikning 2015:

C Amf 1 spikar i en tännlika

Samtliga deltagare ur Amf 1

Fanfarer blåses

Livgardets fanspikning 2016:

UndSäkC fanspikning 2016:

